

Sundbyberg 2024-12-06

Diarienummer: U2024/01680

Vår referens: Agneta Söder
agneta.soder@funktionsratt.se

Mottagare:
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid SOU 2024:42

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla utifrån Funktionsrättskonvention.

Vår utgångspunkt är rätten till en inkluderande utbildning för alla elever och studerande med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar i enlighet med FN:s funktionsrättskonvention¹ med Allmän kommentar nr 4².

Kort bakgrund om förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning i folkhögskolan

Folkhögskolan har i många fall visat sig fungera särskilt väl för personer med funktionsnedsättning då dess pedagogik och didaktik skiljer sig från andra skolformer bland annat med utgångspunkten om deltagaren i centrum och grundprinciper som demokrati och delaktighet i samhället.

Under längre tid ser vi dock att studerande, särskilt unga, med funktionsnedsättning drabbats av de försämrade förutsättningarna

¹ <https://toolkit.funktionsrattskonventionen.se/alla-rattigheter/>

² <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/fns-konvention-ochallmanna-kommentar/sammanfattande-introduktion-av-allman-kommentar-nr-4-om-ratten-till-inkluderande-utbildning/>

folkhögskolorna idag verkar under. För det första har det skett en successiv försämring av möjligheten att kunna erbjuda rätt stöd och anpassningar för gruppen. Det är förstås positivt att regeringen i budgetpropositionen för 2025 aviserat 25 miljoner extra just för stöd till personer med funktionsnedsättning, men vi tycker inte att det är ett tillräckligt ekonomiskt tillskott. Det beror på att folkhögskolan är en oersättlig utbildningsform för många personer med funktionsnedsättning där andra skolformer inte har fungerat. Det är dessutom samhällsekonomiskt ett mycket effektivt komplement till andra utbildningsformer och ett sätt att undvika mänskligt och samhällsekonomiskt mycket kostsamt utanförskap.³

För det andra ser vi en trend att allt fler kurser och utbildningar som riktar sig till personer med funktionsnedsättning får lägga ner på grund av försämrade ekonomiska förutsättningar. Det gäller till exempel kurser för personer med afasi, dyslexi, npf och intellektuell funktionsnedsättning. Furuboda, Felingsbro, Fornby, Sundgården och Valjeviken är exempel på folkhögskolor vilka har svårt att få verksamheten att gå runt, och därför måste minska antalet kurser och dra in på tjänster. Många folkhögskolors kurser för personer med intellektuell funktionsnedsättning klarar sig just nu tack vare regionala medel, men framtiden är osäker.

Funktionsrätt Sverige har även tillskrivit utbildningsministern i frågan.⁴

Sverige måste leva upp till sina internationella åtaganden

Tidigare i år granskade FN:s funktionsrättskommitté hur Sverige efterlever Funktionsrättskonventionen, och kom därefter med omfattande kritik inom alla samhällsområden.⁵ Och med koppling till folkhögskolans verksamhet konstaterade kommittén bland annat:

- Att valmöjligheterna i fråga om yrkesutbildning är begränsade för personer med funktionsnedsättning, och att strukturen i sig är segregerande.

³ [Utanförskapet prislapp: 210 miljarder kronor | Vårdfokus](#)

⁴ <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2024/09/Skrivelse-till-Mats-Persson-fran-Funktionsratt-Sverige-2024-09-03.pdf>

⁵ <https://www.mfd.se/contentassets/694a5be544524c1097bcf8979bb2475d/2024-17-fn-kommittens-slutsatser.pdf>

- Att det har skett en minskning av anslag till skälig anpassning inom utbildning för personer med funktionsnedsättning (inom alla utbildningsformer).
- Att det saknas yrkesutbildning liksom riktlinjer för att undanröja diskriminering och segregering och för att se till personer med funktionsnedsättning får lika möjligheter till arbete och sysselsättning.
- Att systemet för yrkesutbildning behöver stärkas (för personer med funktionsnedsättning).

Att inte skapa nödvändiga förutsättningar med stödstrukturer och skäliga anpassningar i denna utbildningsform står i direkt motsats till regeringens mål med funktionshinderpolitiken om ”uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning”.⁶

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige anser att studerande med funktionsnedsättning fortsatt ska vara en prioriterad målgrupp inom folkhögskolan.

Vi tillstyrker följande av utredningens förslag:

- en ny målstruktur för folkbildningspolitiken (12.3.1.)
- ett nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken (12.3.2) men att folkbildningens arbete med att främja, stärka och utveckla demokratin fortsatt ska ingå i statens mål för folkbildningspolitiken.
- nya delmål för folkbildningspolitiken (12.3.3)
- nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen (12.3.4) men att staten måste säkerställa finansieringen för stöd till personer med funktionsnedsättning inom folkhögskolan.
- nya mål för folkbildningen behöver belysas med nya indikatorer (13.3).
- att självförvaltningsmodellen behålls (14.3).

Vi har enbart tagit ställning till de förslag som berör vår målgrupp.

⁶ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/funktionshinder/mal-for-funktionshinderspolitiken/>

Funktionsrätt Sveriges synpunkter på utredningens förslag

9 Folkbildningen står inför flera utmaningar

9.2 Folkbildningen når många, men har svårt att nå vissa grupper

Utredningens bedömning: Folkbildningens aktörer bör arbeta för att nå deltagare från underrepresenterade grupper.

Funktionsrätt Sverige håller till viss del med om utredningens bedömning samtidigt som det för oss är tydligt, att man inom folkbildningen idag, särskilt inom folkhögskolans verksamhet, redan når ut till underrepresenterade grupper till exempel personer med funktionsnedsättning. Detta trots att de ekonomiska förutsättningarna för många folkhögskolor över tid har försämrats så finns de grundläggande pedagogiska förutsättningarna och ambitionen att ta emot studerande med funktionsnedsättning. Det är angeläget att personer med funktionsnedsättning fortsatt är en grupp som prioriteras i folkhögskolans verksamhet eftersom skolformen visat sig vara gynnsam för gruppen både vad gäller möjligheter att läsa in behörighet för vidare studier men där man även ges möjlighet att gå en yrkesinriktad utbildning, som i sin tur kan ge ett arbete. Unga med funktionsnedsättning är överrepresenterade i gruppen unga som varken arbetar eller studerar och vi menar att är angeläget att möjligheten att gå en yrkesinriktad utbildning på folkhögskolan finns kvar.

Det är dessutom angeläget att Folkhögskolans yngsta generella antagningsålder minskar från 18 till 16 år. För många barn och ungdomar med funktionsnedsättningar har grundskolan och den anpassade grundskolans verksamhet och lärmiljö inte varit tillräckligt anpassad för att skapa en trygg skolgång där personen lär sig, trivs och utvecklas. Efter genomförd skoltid kan en snarlik skolgång som tidigare inte fungerat i form av gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola inte vara det enda alternativet. Därför bör Folkhögskola vara ett alternativ för att undvika livslångt utanförskap och på kort sikt att gruppen med unga som varken arbetar eller studerar inte ökar ännu mer.

10 Folkbildningens verksamhet bidrar på olika sätt till individ och samhälle.

10.1.5 Folkbildning bidrar till nya livschanser

Funktionsrätt Sverige delar helt utredningens bedömning om att folkbildningen bidrar till nya livschanser särskilt för personer med funktionsnedsättning. Och i likhet med utredningen, menar även vi att det finns utmaningar som rör frågor om tillgänglighet, färdtjänst och boende samt att finansieringen för tillräckliga stöd och anpassningar behöver beaktas, och säkerställas för jämlikt deltagande i folkhögskolans verksamhet.

11 Det behövs en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningen

11.4 En ny balanspunkt kan bidra till en ny start för folkbildningen

Utredningens bedömning: Det behövs en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningens aktörer.

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning och håller även med om Folkbildningsrådets ståndpunkt, att ett folkbildningsråd inte ska vara en statlig myndighet utan ett folkbildningens eget organ.

12 Nytt mål och ny målstruktur för folkbildningspolitiken

12.2.4 Det nuvarande målet behöver förnyas

Utredningens bedömning: Det behövs ett nytt mål för folkbildningspolitiken.

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning.

12.3.1 Förslag på ny målstruktur för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag: En ny målstruktur med ett övergripande mål och fyra delmål för folkbildningspolitiken ska införas. De i dag gällande fyra syftena med statsbidraget ska upphöra att gälla, och i stället ska ett övergripande syfte med statsbidraget för folkbildningen införas.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag: Det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker delvis förslaget men anser i likhet med Folkbildningsrådet, att folkbildningens arbete med att främja, stärka och utveckla demokratin ska ingå i statens mål för folkbildningspolitiken.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag: Fyra delmål ska finnas för folkbildningspolitiken.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

12.3.4 Förslag på nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen

Utredningens förslag: Syftet med statsbidraget är att säkerställa finansiering av en infrastruktur för folkbildning i hela landet för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med kompletterande synpunkter. Vi menar att det även är vitalt att staten säkerställer finansieringen för stöd och anpassningar till personer med funktionsnedsättning så att det skapas jämlika förutsättningar för gruppen att ta del av folkbildningen på lika villkor som andra. Det gäller i synnerhet stödet inom folkhögskolans verksamhet.

13 Indikatorer för uppföljning av folkbildningen

13.3 Nya mål för folkbildningen behöver belysas med nya indikatorer

Utredningens förslag: De indikatorer som i dag används för att följa upp folkbildningen ska kompletteras och revideras.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

14 Modell för styrning och fördelning av statens bidrag till folkbildningen

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Utredningens förslag: Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

14.4 Utredningens alternativa förslag innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar över ansvaret för fördelning, kontroll, uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning att en myndighetsmodell skulle öka den statliga styrningen på bekostnad av nödvändig frihet för folkbildningen och vi har samma hållning som Folkbildningsrådet att självförvaltningsmodellen ska behållas.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande